

Dôvodová správa

A. Všeobecná časť

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky predkladá na rokovanie vlády Slovenskej republiky návrh ústavného zákona o ochrane pred útokmi chráneného živočícha (ďalej len „návrh ústavného zákona“).

Cieľom návrhu ústavného zákona je predovšetkým vytvoriť jednotný právny rámec, ktorým sa ustanovia osobitné výnimky, upravujúce prípady, kedy je potrebné aby ochrana medveďa hnedého (*Ursus arctos*) ustúpila vyššiemu celospoločenskému záujmu, a to ochrane života a zdravia človeka.

Populácia medveďa hnedého na území Slovenskej republiky sa v súčasnom období odhaduje na približne 1 275 jedincov. Skutočnosť je však taká, že ide len o vedecký odhad štúdie Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky zo dňa 18.07.2023, pričom opakujúce sa incidenty neregulovaného pohybu medveďa hnedého (vrátane vzniku nebezpečných situácií, resp. situácií ohrozujúcich ľudské životy a zdravie) a ich zvyšujúca sa tendencia nasvedčuje, že odhad Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky je nepresný a populácia medveďa hnedého na území Slovenskej republiky je omnoho väčšia. Skutočností, ktoré indikujú celkový nárast početnosti medveďa hnedého na území Slovenskej republiky je viacero. Niekdajší výskyt medveďa hnedého v horských oblastiach, ktoré sa vyznačujú vysokou lesnatosťou, sa postupom času zmenil aj na jeho zaznamenaný a zdokladovaný výskyt v oblastiach akými sú pahorkatiny, nížiny a, v neposlednom rade, osídlené oblasti, čo spôsobuje zvyšujúci sa počet vzniknutých situácií, kedy dochádza k ohrozeniu ľudských životov a zdraviu. V uplynulom období okrem výskytu medveďa hnedého rezonuje taktiež problematika škôd spôsobených medveďom hnedým na majetku, včelstvách, hospodárskych zvieratách a poľnohospodárskych plodinách, ovocných či lesných drevinách. Najcitlivejšie je však aj v očiach širokej verejnosti vnímaná otázka nebezpečných stretov medveďa hnedého s človekom.

Tento návrh ústavného zákona reaguje primárne na opakujúce sa situácie, kedy bol výskyt medveďa hnedého (najmä v poslednom období) zaznamenaný v husto osídlených oblastiach či katastrálnych územiach obcí, ktoré rozhodne nemožno vnímať ako oblasti prirodzeného výskytu medveďa hnedého (najviac rezonuje výskyt medveďa hnedého dňa 17. marca 2024 vo frekventovanej časti mesta Liptovský Mikuláš, kedy došlo aj k zraneniu piatich osôb). V tomto, pre medveďa hnedého, neprirodzenom prostredí dochádza k výraznej modifikácii prirodzeného správania tohto celoročne chráneného živočícha, ktoré má za následok ujmy na zdraví a majetku osôb. Aktuálna situácia týkajúca sa výskytu medveďa hnedého vzbudzuje výrazné znepokojenie širokej verejnosti, nakoľko, zatiaľ čo jedince medveďa hnedého strácajú prirodzenú plachosť, v prípade ľudí žijúcich na území Slovenskej republiky, oprávnené vzrastajú obavy a strach z potenciálneho útoku voľne pohybujúcich sa jedincov medveďa hnedého.

Výrazné zvýšenie populácie medveďa hnedého na našom území si bezpochyby vyžaduje účinnú reguláciu, ktorá zabezpečí primeranú ochranu ľudského zdravia a životov. Ochrana rastlín a živočíchov nemôže byť nadradená ochrane života a zdravia človeka, pretože je to práve ochrane života a zdravia človeka, ktorá musí mať najvyššiu prioritu a byť favorizovaná z pozície ochrany Slovenskou republikou. Z uvedených dôvodov vznikla na území Slovenskej republiky potreba právnej regulácie týchto problematických, nebezpečných a čoraz častejšie vyskytujúcich sa situácií, ktorej cieľom je predísť a odvrátiť vznik pomenovaných situácií

nebezpečného stretu človeka a voľne pohybujúceho sa medveďa hnedého a tak zabrániť možným potenciálnym následkom v podobe priameho ohrozenia alebo poškodenia života a zdravia človeka. Na potrebu regulácie upozornil už pred necelými dvomi rokmi aj Okresný súd Ružomberok vo svojom rozhodnutí č. k. 2C/43/2021-105 zo dňa 25. mája 2022, ktorý uviedol: „Neobstojí tvrdenie štátu, že mu v regulácii medveďov bráni právo Európskej únie alebo iné zákonné prekážky, pričom útoky medveďa hnedého ako chráneného zvierat'a na ľudí sú v poslednej dobe čoraz častejšie. Preto je úlohou štátu, aby prijal potrebné regulačné opatrenia a zabránil takýmto situáciám.“ Uvedené závery Okresného súdu Ružomberok následne potvrdil Krajský súd Žiliny vo svojom rozhodnutí č. k. 7Co/122/2022, zo dňa 28.09.2022. Výskyt medveďa hnedého sa od tohto momentu iba zvýšil.

Súčasný legislatívny rámec Slovenskej republiky, na rozdiel od právnych poriadkov iných členských štátov Európskej únie, neustanovuje takmer žiadne osobitné výnimky, ktorými by bolo možné efektívne dosiahnuť účel ochrany života a zdravia ľudí a nadradit' ho tak nad ochranu medveďa hnedého. Jedinú zákonnú výnimku v prípade samotnej zákonnej ochrany medveďa hnedého možno registrovať v prípade § 40 ods. 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, v zmysle ktorej orgán ochrany prírody môže povoliť výnimku z podmienok ochrany chránených druhov, vybraných druhov rastlín a vybraných druhov živočíchov, a to len ak neexistuje iná ekonomicky a technicky realizovateľná alternatíva a výnimka neohrozí zabezpečenie priaznivého stavu populácie dotknutého druhu v jeho prirodzenom areáli. Je preto zrejmé, že súčasný legislatívny rámec nie je postačujúci na efektívnu a aktuálnu ochranu života a zdravia osôb na území Slovenskej republiky.

Účinné uplatňovanie záujmov ochrany života a zdravia ľudí závisí od vytvorenia vhodných legislatívnych podmienok. Účelom tohto návrhu ústavného zákona je v náležitej miere zabezpečiť účinnú ochranu života a zdravia človeka pred stretom s voľne pohybujúcim sa jedincom medveďa hnedého. Návrh ústavného zákona je koncipovaný tak, aby zásah proti jedincovi medveďa hnedého predstavoval prostriedok ultima ratio a nedochádzalo k jeho zneužívaniu.

Návrh zákona nebude mať vplyv na rozpočet verejnej správy. Nemá sociálny vplyv, vplyv na informatizáciu spoločnosti, vplyvy na služby pre občana, na životné prostredie a na manželstvo, rodičovstvo a rodinu a vplyv na podnikateľské prostredie.

Návrh ústavného zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná a zákonmi a súčasne je v súlade s právom Európskej únie.

DÔVODOVÁ SPRÁVA

B. Osobitná časť

Čl. 1

Vymedzuje sa predmet návrhu ústavného zákona, ktorý ustanovuje osobitné výnimky z podmienok ochrany medveďa hnedého na našom území, za splnenia ktorých, sú vymedzené subjekty oprávnené vykonať zásah proti medveďovi hnedému vo verejnom záujme za účelom ochrany života a zdravia ľudí.

Čl. 2

Čl. 2 definuje pojmy používané pre účely ústavného zákona. K definovaniu jednotlivých pojmov sa v návrhu ústavného zákona pristupuje s cieľom správnej interpretácie jednotlivých ustanovení návrhu ústavného zákona v aplikačnej praxi. V písmenách a) a b) ide o definovanie pojmov poľovník a užívateľ poľovného revíru s odkazom na osobitné predpisy. Podľa písmena c) sa policajtom rozumie príslušník Policajného zboru. V písmene d) sa vymedzuje pojem zásah proti medveďovi hnedému podľa tohto návrhu ústavného zákona, ktorým sa rozumie jeho usmrtenie.

Čl. 3

Čl. 3 taxatívne vymedzuje subjekty, ktoré sú oprávnené postupovať v intenciách tohto návrhu ústavného zákona, pričom vo všetkých prípadoch ide o osoby, ktoré majú odbornú spôsobilosť, dostatočné vedomosti a vybavenie na vykonanie zásahu podľa tohto návrhu ústavného zákona. Medzi subjekty oprávnené na vykonanie zásahu patrí poľovník a policajt, ako osoby u ktorých sa predpokladá pripravenosť a odborné vedomosti pre realizáciu. Subjektom oprávneným vykonať zásah je aj Štátna ochrana prírody SR a Správa národného parku ako osobitné odborné organizácie Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky s celoslovenskou, resp. teritoriálnou pôsobnosťou, a ktoré sú zamerané najmä na zabezpečovanie úloh na úseku ochrany prírody a krajiny podľa ustanovení zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Uvedené organizácie ochrany prírody zabezpečia výkon zásahu prostredníctvom poverených a odborne spôsobilých osôb, najmä prostredníctvom svojich zamestnancov, pracovníkov alebo iných odborne spôsobilých osôb. Uvedené oprávnené subjekty sú doplnené užívateľmi poľovných revírov podľa zákona č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Čl. 4

Čl. 4 určuje, v ktorých prípadoch (lokalitách, teritóriách) je zásah oprávnený a ktorý subjekt ho môže vykonať.

Odsek 1 upravuje oprávnenie poľovníka, policajta a Štátnej ochrany prírody SR vykonať zásah v zastavanom území obce (tzv. intravilán).

Odsek 2 ustanovuje koridor do 500 metrov od hranice zastavaného územia obce, v ktorom môže dôjsť k vykonaniu zásahu, pričom v tomto prípade sú oprávnení vykonať zásah policajt a Štátna ochrana prírody SR.

V odseku 3 je ustanovený koridor do 500 metrov od hranice zastavaného územia obce, ak sa súčasne voľne pohybujúci sa medveď hnedý nachádza v poľovnom revíri. V takomto prípade je na vykonanie zásahu oprávnený užívateľ daného poľovného revíru.

Odsek 4 upravuje oprávnenie Správy národného parku realizovať zásah na území národného parku v rámci svojej územnej pôsobnosti v prípade hrozby ohrozenia života a zdravia človeka.

Odsek 5 upravuje prípadný konflikt medzi ustanoveniami osobitného predpisu upravujúceho výnimky z podmienok ochrany chránených druhov, vybraných druhov rastlín a vybraných druhov živočíchov a týmto návrhom ústavného zákona, pričom sa vychádza z toho, že tieto výnimky zostávajú zachované.

Čl. 5

Čl. 5 precizuje prostriedok, t. j. zbraň, ktorou sú vymedzené subjekty oprávnené vykonať zásah proti medveďovi hnedému podľa tohto návrhu ústavného zákona. Zatiaľ čo v zmysle odseku 1 je poľovníkom a užívateľom poľovného revíru ponechaná možnosť použiť na zásah zbraň určenú v zmysle zákona č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, odsek 2 oprávňuje policajta vykonať zásah v zmysle návrhu tohto ústavného zákona strelnou zbraňou v zmysle § 61 ods. 2 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore. Použitie zbrane Štátnou ochranou prírody SR a Správou národného parku vychádza z existujúceho znenia ustanovenia § 65a ods. 5 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

Čl. 6

Upravuje povinnosti oprávnených subjektov po tom, ako vykonali zásah proti medveďovi hnedému, resp. sa o vykonanie zásahu pokúsili (ak by zásah nebol úspešne dokonaný). Návrh ústavného zákona je koncipovaný tak, aby zásah proti medveďovi hnedému zásadne predstavoval prostriedok *ultima ratio* a nedochádzalo k jeho zneužívaniu. Z toho dôvodu je potrebné ustanoviť aj presný postup, ktorý sa od subjektov oprávnených na vykonanie zásahu proti medveďovi hnedému rozumne požaduje dodržiavať.

V odseku 1 sa ustanovuje povinnosť subjektu oprávneného na vykonanie zásahu bezodkladne po vykonaní takéhoto zásahu alebo po pokuse o takýto zásah, oznámiť takúto skutočnosť príslušnej organizácii ochrany prírody, tzn. Štátnej ochrane prírody SR alebo príslušnej Správe národného parku. Súčasne sa subjektu oprávnenému na vykonanie zásahu ukladá povinnosť spísať spoločne s organizáciou ochrany prírody záznam s požadovaným rozsahom údajov. Záznam o zásahu sa delí na dve časti: zatiaľ čo v prvej časti sa vyžaduje uviesť údaje o osobe, ktorá konala v intenciách tohto návrhu ústavného zákona (požaduje sa uviesť meno a priezvisko osoby, ktorá zásah vykonala alebo sa oň pokúsila, údaje o jej trvalom pobyte a jej kontaktný údaj), druhá časť záznamu obsahuje informácie týkajúce sa zásahu samotného a to i v prípade, že zásah nebude dokonaný (požaduje sa uviesť dátum, čas, miesto a dôvody, pre ktoré bol takýto zásah nevyhnutné vykonať, príp. sa oň aspoň pokúsiť, pokiaľ nebol úspešný). Notifikačná povinnosť zostáva zachovaná aj v prípade, ak došlo k poraneniu medveďa hnedého, nie však k jeho usmrteniu, a to aj v prípade, ak medveď hnedý nakoniec z miesta zásahu utečie.

Odsek 2 upravuje povinnosť vzťahujúcu sa na príslušnú organizáciu ochrany prírody archivovať originál tohto záznamu a súčasne bezodkladne zaslať jeho kópiu miestne

príslušnému okresnému úradu, pozemkový a lesný odbor, ako príslušnému orgánu štátnej správy.

Odsek 3 upravuje základné východisko, že vykonanie zásahu alebo pokus o zásah, ktorý nie je ohlásený, nebude považovaný za postup podľa tohto návrhu ústavného zákona. Za postup, ktorý nie je v súlade s návrhom ústavného zákona sa považuje prípad, ak nedôjde k spísaniu záznamu o zásahu resp. záznamu o pokuse o takýto zásah a jeho neodovzdaniu príslušnému subjektu, a teda celkovému neohláseniu zásahu alebo pokusu o zásah príslušnej organizácií ochrany prírody. Hlavným sledovaným účelom je prešetrenie akýchkoľvek a všetkých zásahov vykonaných proti medveďovi hnedému, zachovanie monitorovania takýchto zásahov a súčasne monitorovanie výskytu medveďa hnedého, a eliminácia možnosti zneužívania uvedených výnimiek garantovaných týmto návrhom ústavného zákona, ktoré by ústili napr. k nekontrolovanému pytliactvu.

Čl. 7

V Čl. 7 je upravený prípadný konflikt medzi ustanoveniami všeobecného predpisu o správnom konaní, t. j. zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) a ustanoveniami tohto návrhu ústavného zákona. Upravuje sa, že na konania podľa tohto návrhu ústavného zákona sa nevzťahuje správny poriadok.

Čl. 8

Navrhuje sa nadobudnutie účinnosti zákona na deň vyhlásenia.